

LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIAUS TARNYBA

PAŽYMA

DĖL GALIMO LYGIŲ GALIMYBIŲ ĮSTATYMO 5 STRAIPSNIO 1 DALIES 1 PUNKTO PAŽEIDIMO

2015-04-30 d., Nr.(15)SN-107)SP-59

Vilnius

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, einanti Lygių galimybių kontrolieriaus pareigas Edita Žiobienė, pagal gautą skundą atliko tyrimą dėl galimos diskriminacijos lytinės orientacijos pagrindu valdžios ir valdymo institucijų srityje. Pareiškėjas, homoseksualios orientacijos asmuo, savo skunde nurodė galimą Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 5 str. 1 d. 1 p. (toliau – LGĮ) pažeidimą. Skundo autorius minėto įstatymo pažeidimą įžvelgia Lietuvos karių etikos kodekso 6 straipsnio 9 dalies (jame nustatyta, jog karys, atlikdamas savo pareigas privalo „gerbti ir ginti kiekvieno žmogaus orumą bei pagrindines teises ir laisves, neatsižvelgiant į jo tautybę ar kilmę, socialinę padėtį, politinius, religinius įsitikinimus“) ir 14 straipsnio (jame nustatyta, jog tarpusavio santykiuose „kariai negali varžyti vieni kitų teisių ar teikti privilegijų dėl lyties, kilmės, kalbos, socialinės padėties, religijos, amžiaus, įsitikinimų ar pažiūrų“) nuostatose. Minėtose nuostatose nenurodomas nediskriminavimo dėl lytinės orientacijos pagrindas.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, einanti lygių galimybių kontrolierės pareigas

n u s t a t ė :

1. Analogiškas skundas buvo nagrinėtas Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau- LGKT) 2011 metais¹. Išnagrinėjus skundą, buvo konstatuota, kad, nors Lietuvos karių etikos kodekso normos ir nepažeidžia lygių galimybių principo, siekiant teisinio aiškumo, teisės aktų nuostatų suderinamumo, rekomenduotina į kodeksą perkelti visus Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatyme įtvirtintus nediskriminavimo pagrindus arba/ir numatyti nebaigtinį galimos diskriminacijos pagrindų

sąrašą. Tai suteiktų teisinių santykių subjektams apibrėžtumo ir aiškumo, kuris dažnai yra vienas iš pagrindinių veiksnių, skatinančių elgtis teisės normose numatytu būdu, laikytis teisės normose įtvirtintų pareigų bei reikalauti atitinkamo elgesio iš kitų teisinių santykių subjektų (sudaro pagrindą ginti pažeistą teisę).

2. Dabartiniu metu laikinai atnaujinus privalomąją karo tarnybą, pareiškėjo nuomone, atsižvelgiant į tai, kad jis yra homoseksualios lytinės orientacijos ir savo aplinkoje to neslepiančias, viešoje erdvėje aktyviai pasisako už lesbiečių, gėjų, biseksualių ir translyčių (LGBT) asmenų žmogaus teises, išaiškėjęs faktas apie pareiškėjo lytinę orientaciją gali sukelti potencialių problemų privalomosios karo tarnybos metu, nes būtent šios grupės asmenys karo tarnyboje yra itin pažeidžiami.
3. Tarptautiniai ir nacionaliniai sociologiniai tyrimai rodo, kad homoseksualūs asmenys patiria diskriminaciją visose visuomeninio gyvenimo srityse (šiuose tyrimuose dalyvavo ir Lietuvos atstovai)².
4. Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos (toliau-Lietuvos karo akademija) viršininkas plk. E. Vosylius informavo, kad akademijos Karo mokslų instituto Strateginių tyrimų centras yra atlikęs keletą mokslinių tyrimų dėl galimų diskriminacijos apraiškų tarp karių, tačiau atliekant šiuos tyrimus nebuvo tyrinėjami galimos diskriminacijos dėl lytinės orientacijos atvejai, nes Lietuvos kariuomenėje tai nėra aktuali problema. (2015 m. balandžio 24 d. raštas Nr. 1S-433).

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, einanti lygių galimybių kontrolierės pareigas

k o n s t a t u o j a:

¹ 2011 metų lapkričio 3 d pažyma Nr. (11)SN-103 „, Dėl galimo Lygių galimybių įstatymo 5 str. 1. d. 1 p. pažeidimo“

² Special Eurobarometer 393, Discrimination in the EU in 2012, Report, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_393_en.pdf / Lietuvos segmento duomenys, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_393_fact_lt_lt.pdf; Lietuvos gyventojų nuomonės dėl diskriminacijos įvairių visuomenės grupių atžvilgiu tyrimas, 2013, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba, http://lygybe.lt/download/156/prezentacija%20-%20lygybe%20201310_galutinis.ppt; 2012 metais Europos Sąjungos (ES) Pagrindinių teisių agentūros atliktas lesbiečių, gėjų, biseksualių ir translyčių (LGBT*) respondentų tyrimas; disagreguotus tyrimo duomenis (šiuo atveju, respondentų iš Lietuvos atsakymus) galima rasti čia: <http://fra.europa.eu/DVS/DVT/lgbt.php>.

1. Pagrindinis krašto apsaugos sistemos veiklą reglamentuojantis teisės aktas – Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymas (toliau – KASOKTĮ). Šio įstatymo 21 straipsnio 3 dalis nustato, jog visi kariai (nepaisant to, ar tai yra profesinės karo tarnybos ar privalomosios karo tarnybos karys) naudojami Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau Konstitucija) garantuojamomis žmogaus teisėmis ir laisvėmis. To paties įstatymo 21 straipsnio 6 dalis nustato, kad kiekvieno kario žmogaus orumas turi būti gerbiamas, karys neturi patirti pažeminimo.
2. Karių diskriminacijos tiek dėl lytinės orientacijos, tiek kitais pagrindais draudimas tiesiogiai išplaukia iš Konstitucijos, KASOKTĮ, taip pat Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo (toliau-LGI), o šiuos teisės aktus privalo vykdyti visi krašto apsaugos sistemoje tarnaujantys ir dirbantys.
3. Visi kariai be išlygų prisiekia sąžiningai vykdyti Konstituciją, įstatymus ir savo vadų įsakymus, todėl bet koks karių diskriminacijos lytinės orientacijos pagrindu atvejis krašto apsaugos sistemoje būtų traktuojamas kaip Konstitucijos ir įstatymų nesilaikymas, o už teisės aktų nesilaikymą kariai atsako Lietuvos Respublikos kariuomenės drausmės statuto nustatyta tvarka.
4. Atkreiptinas dėmesys, kad reikėtų sutikti 2011 metų lapkričio 3 d pažymoje Nr. (11)SN-103 „Dėl galimo Lygių galimybių įstatymo 5 str. 1. d. 1 p. pažeidimo“ padaryta išvada, jog sistemiškai aiškinant teisės normas, atsižvelgiant į tai, kad teisės normas yra subordinuojamos teisės principams kaip teisės sistemos pamatinėms nuostatoms, pagal aukštesnės galios teisės aktus, įtvirtinančius platesnį nediskriminavimo pagrindų sąrašą, kiekvienam kariui, t.y. ir bet kurios lytinės orientacijos asmeniui, yra užtikrinamas žmogiškasis orumas bei Lietuvos Respublikos Konstitucijos garantuojamos žmogaus teisės ir laisvės, todėl negalima teigti, jog vien ta aplinkybė, kad Lietuvos karių etikos kodekso 14 straipsnyje *expressis verbis* neįtvirtintas draudimas diskriminuoti seksualinės orientacijos pagrindu, reiškia pareigos, įtvirtintos Įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punkte, nevykdymą.
5. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijos (toliau-Krašto apsaugos ministerija) kancleris T. Gražiūnas 2015 m. balandžio 29 d. rašte Nr. 12-01-817, atsakydamas į LGKT paklausimą nurodė, jog siekiant ateityje išvengti galimų netinkamų Lietuvos karių etikos kodekso normų interpretacijų, šio kodekso 6 straipsnio 9 dalies ir 14 straipsnio normos bus keičiamos, juose papildomai įtvirtinant nuostatą dėl nediskriminavimo lytinės orientacijos pagrindu.

6. Ta aplinkybė, jog Lietuvos karių etikos kodeksas neįtvirtina lygių teisių ir galimybių lytinės orientacijos pagrindu privalomosios karo tarnybos kontekste, nėra pakankama priežastis atsisakyti atlikti karinę tarnybą. Lietuvos Respublikos karo prievolės įstatymas tokios galimybės nenumato. Konkreti tarnybos atidėjimo tvarka numatyta Krašto apsaugos ministro 2013 m. lapkričio 22 d. įsakymu Nr. V-1057 „Dėl Privalomosios pradinės karo tarnybos ir tarnybos rezerve atidėjimo karo prievolinkui ministro sprendimu tvarkos aprašo patvirtinimo“.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta bei vadovaudamasi LGĮ 15 straipsnio 2 dalimi bei Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo (toliau – MVLGĮ) 24 straipsnio 1 dalies 5 punktu, Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, einanti lygių galimybių kontrolierės pareigas

n u s p r e n d ž i a :

1. Nutraukti tyrimą trūkstant objektyvių duomenų apie padarytą pažeidimą.
2. Remiantis MVLGĮ 12 straipsnio 2 dalimi pakartotinai rekomenduoti Krašto apsaugos ministerijai į Karių etikos kodeksą perkelti visus LGĮ įtvirtintus nediskriminavimo pagrindus arba/ir numatyti nebaigtinį galimos diskriminacijos pagrindų sąrašą.
3. Remiantis MVLGĮ 12 straipsnio 2 dalimi rekomenduoti Lietuvos karo akademijai ateityje, vykdant mokslinius tyrimus dėl galimų diskriminacijos apraiškų tarp karių, įtraukti diskriminacijos dėl lytinės orientacijos atvejus.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, einanti
Lygių galimybių kontrolieriaus pareigas

Edita Žiobienė